

Uppgradera kyrkorådets kompetens!

Sedan allra äldsta tid har förtroendevalda på olika sätt axlat ett mycket stort ansvar i och för kyrkans liv i Sverige. Kyrkoråd, kyrkvårdar och kyrkokassörer har många gånger lagt ned ett enormt arbete, till kyrkans fromma och Guds rikets utbredande. De förtroendevaldas praktiskt och principiellt historiskt viktiga roll kom dessvärre under 1900-talets andra hälft att skymmas av den mycket förenklade diskussionen om kyrkopolitik, eller rättare sagt politikernas plats i den kyrka som också anammat en helt kommunal beslutsmodell. Vad hade politiker i kyrkan att göra, frågade sig några, medan andra menade att systemet var garanten för folkkyrkans fortlevnad. Den frågan är nu passé.

Den dubbla ansvarslinjen var vid den tiden ett honnörsord i Svenska kyrkans styrelsemodell. Den innebar att präst och förtroendevalda samverkade – så var det i alla fall tänkt – genom att ha olika ansvarsområden, kyrkorådet ett i huvudsak ekonomiskt och materiellt ansvar, och kyrkoherden ett i huvudsak pastoralt ansvar. I exempelvis ekonomiska frågor var kyrkoherden – om än rådets ordförande – en av flera ledamöter, men i frågor som exempelvis sakramentsförvaltning var kyrkoherden däremot mer eller mindre suverän.

Den dubbla ansvarslinjen har idag ersatts av ett gemensamt arbetsområde med olika roller. Nyckelorden för förtroendevalda och anställda har blivit »styra och leda». Kyrkorådet ska styra, dvs. ange arbetets inriktning, medan anställda under kyrkoherdens ledning ska utföra arbetet enligt kyrkorådets inriktningsbeslut. Kyrkorådet, där kyrkoherden är en av flera ledamöter, har ansvar för hela församlingens liv, allt från gudstjänstliv, fastighetsskötsel och kyrkogårdar till arbetsgivaransvar. Den gemensamma ansvarslinjen är emellertid som gjord för konflikter och övertramp, vilket många exempel visar.

Ser man till diskussionen om hur kyrkan ska styras har den historiskt i allt för hög utsträckning kommit att handla om kategorin makt, snarare än kategorierna offer och tjänst. Frågor och beslut har ofta utgått från vem som har eller ska ges makt, vem som tjänar i inflytande på den ena eller andra reformen samt en övergripande konkurrens mellan förtroendevalda, anställda, lekfolk och ämbetsbärare. Ibland har det varnats för en »prästkyrka», andra har häcklat politikerna, där de i kyrkan verksamma har utnämnts till sitt skrås »B-» eller »C-lag». En sådan konkurrens skapar lätt konflikter. Ibland är det nödvändigt, men sällan till kyrkans fromma.

Nyligen har i *Kyrkans tidning* förts en diskussion om förtroendevalda och om vilka som lämpar sig för ett uppdrag i kyrkan. En präst från Skara stift satte igång debatten. Han ville bland förtroendevalda ställa högre krav på ett större engagemang för tron, för Jesus. Det är måhända en fin tanke, men saken framställdes som ett antingen eller: antingen tro på Jesus, eller intresse för fastigheter och bergvärme. En sådan argumentation blir alldeles för enkel.

Pengar, fastigheter och kulturföremål är inget att skämmas för. De förvaltas inte av kyrkan för att vara ett tecken på makt och rikedom. De förvaltas inte av kyrkan för att vara ett tecken på

makt och rikedom utan för att bära Guds rikes hemligheter och vara en del av inkarnationen. Den insikten skall prästen ha men också kyrkokamreren och kyrkorådet. Man slarvar inte med det Gud anförtrott oss.

Vad som saknas i diskussionen är en insikt om det oerhört stora – kanske för stora? – ansvar som åvilar ett kyrkoråd idag. Kyrkorådet har idag helhetsansvar för församlingens verksamhet, att fira gudstjänst, bedriva undervisning, diakoni och mission. Men därutöver ska kyrkorådet också vara arbetsgivare för 10, 25 eller ibland upp till flera hundra anställda med en lång rad anställningsformer, utbildningar och kompetenser – med allt vad detta medför i form av nödvändig kompetens för rekrytering, förhandlingar, fortbildning och lönesättning. Man har ansvar för arbetsmiljön som helhet, med en diger lista av krav och policy. Kyrkorådet har ekonomiskt ansvar för ekonomier som kanske omsluter 10, 50, eller flera 100 miljoner kronor. Man utövar myndighet när det gäller begravningsverksamhet och kyrkogårdar, och man förvaltar inte bara gudstjänst- och verksamhetslokaler utan ett omfattande kulturarv med krav på ansvarsfull och långsiktig skötsel av byggnader och föremål. Om man inte helt saknar kontakt med verklighetens realiteter, inser man att ett kyrkoråd i Svenska kyrkan av idag inte klarar sig med bara fromhet. Här krävs alldeles oavsett fromhet konkret och reell kompetens. Ett särskilt ansvar vilar naturligtvis på de olika nomineringsgrupperna. I takt med att kyrkan blir allt mer ointressant för det stora flertalet blir tyvärr istället kyrkoråden i allt större utsträckning lekplats för glada, och ibland kanske också fromma, amatörer. Samtidigt har kyrkoherdens roll stärkts. Av prästerna är det bara kyrkoherden som har en reglerad tjänst, och ett pastorat är enligt Kyrkoordningen en kyrkoherdes ämbetsområde. Komministern nämns inte. När pastoraten har blivit färre, men däremot allt större till yta, medlemmar och antal anställda, har kyrkan på senare tid insett behovet av att stärka kyrkoherdarnas kompetens i chefs- och ledarskapsfrågor. Denna utveckling är naturligtvis helt nödvändig.

Vad som däremot saknas, också i ljuset av den debatt som fördes i Kyrkans tidning, är ett resonemang kring vilken kompetens ett kyrkoråd måste besitta för att kunna leva upp till den digra lista av åtaganden som idag ligger på dess axlar. Fromhet, en kärlek till Jesus, och ett engagemang för kyrkan, »hemma och ute», är naturligtvis viktigt, men det krävs mer. I den bästa av världar kan man kanske få allt, ledamöter som är fromma och kompetenta, men så ser det inte alltid ut.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation är en medlemsorganisation som det är frivilligt för kyrkans pastorat att vara medlemmar i. För dem som är medlemmar finns inga riktlinjer eller regler för hur man ska, bör eller kan utnyttja sitt medlemskap. Det finns heller inga krav på att ett pastorat i sin egen organisation behöver ha nödvändig kompetens om avtal, lagar och regler. Det förutsätts att sådan kunskap finns, men det är inte samma sak som att den verkligen finns. Egentligen är det mest synd om kyrkoherden, som i sin person måste bära allt det som kyrkorådet många gånger saknar. De 22 000 anställda inom Svenska kyrkan borde vara oroliga.